

„... Elvittek bennünket Romániába, két repülőgépen. Az egyikken a többség, a másikon pedig Nagy Imre és felesége, Donáth Ferenc és felesége a gyerekekkel, valamint a mi lányunk (dr. Haraszi Mária. – A szerk.) szegény Losonczy Gézával, a lányom első férjével és az unokámmal együtt... Amikor odaértünk a célpont-hoz, ahova bennünket vittek, hát... elámultunk a látványon, mert olyan volt, mint egy mesebeli... mint egy meseillusztráció a kacsalábon forgó kastélyról. Csodálatos hó, kivilágított ablakok...”

Közel száz éves volt már Haraszi Sándorné Irénke néni, amikor – majd tíz éve, 1988-ban, még a rendszerváltás előtt – interjút adott az Ember Judit filmrendező által vezetett stábnak; az öt részes, tizenegy órás időtartamú, később a magyar mozikban és a televízióban is vetített, „Menedékjog” című interjúsorozat a Nagy Imre-csoport elrablásáról közölt a hazai közvélemény előtt több mint három évtizeden át eltitkolt, agyonhallgatott tényeket.

Az 1956. november 4-e hajnalán a budapesti jugoszláv nagykövetségre bemenekült (törbeccsált) miniszterelnök és legközelebbi hívei családjukkal együtt – kétkedve bár, de hitelt adtak annak a kádári ígéretnek, hogy „háborítatlanul visszatérhetnek otthonaikba”. November 22-én este fél hétkor jugoszláv diplomaták kíséretében autóbuszra szálltak, hogy hazatérjenek. Kísérőiket azonban szovjet egyenruhások erőszakkal eltávolították, s az autóbuszokat a mátyásfüldi szovjet parancsnokságra irányították. Onnan az elrablottakat – a Kádár Jánossal magyar földön tárgyaló Gheorghe Gheorghiu-Dej, a román kommunista párt első titkára és Chivu Stoica román miniszterelnök szovjet földről kapott, titkos megbízása értelmében – román földre szállították, a Bukaresttől északra elterülő Snagovi-tó partjára, egykori királyi üdülőterületre. „Erre az egész dologra nem tudok megrendülés, megindultság és felháborodás nélkül visszagondolni, mert akárhogy is nézem a dolgot, vagy akárki akárhogy is próbálja ezt magyarázni: itt egy szovjet–magyar–jugoszláv (és román) «kooperáció» eredményeképpen szabályszerű tömeges emberrablás történt” – mondta az idézett filmben Vásárhelyi Miklós, akit 1956. november 1-jén a Nagy Imre-kormány sajtófőnökévé neveztek ki, s akit 1957. április 14-én Snagovban tartóztattak le, vittek a bukaresti állami védelmi fegyházba, majd szállítottak titokban haza, Budapestre börtönbe.

Most, május 26-án az egykor Snagovba internáltak közül a még életben maradottak kis csoportja kései elégtételben részesült: emlékoszlop avatásán vehettek részt Snagov község főterén. „Az 1956-os forradalom leverését követően itt Snagovban tartották fogva a szovjet csapatok által elhurcolt Nagy Imre magyar miniszterelnököt és sorstársait – első mondatként ez olvasható a Szilágyi András tervei szerint létesített fehér süttői mávány-

Snagovi gyerekek barátkoznak az új emlékoszloppal. Képünkön a hasáb román nyelvű oldala.

hasábon. S a második mondat: „Nagy Imrét és társait 1958. június 16-án Budapesten kivégezték.”

A magyar '56 emlékműve Snagovban román részről ma nem csupán az érintettek családtagjainak tett gesztus, hanem román főhajtás a magyar október előtt. Az emlékoszlop avatásán a romániai román és magyar nemzetiségű egykori elítéltek vagy hátramaradottaik is részt vehettek, s szomorúan elmerenghettek a történelem, a sors, a szerencse forgandóságán... Ma már talán köztudomású a mi tájainkon is, hogy a magyar forradalom iránti rokonszenvet Gheorghe Gheorghiu-Dej, majd Nicolae Ceausescu rezsimje aránytalanul súlyos büntetésekkel torolta meg. Az emlékművet közös elhatározással állíttatta fel a román és a magyar '56-os Emlékbizottság.

A román államfő, Emil Constantinescu meghívására hivatalos látogatáson a szomszédságban járó Göncz Árpád avatta fel a kétnyelvű emlékhásábot Adrian Severin román külügyminiszter kíséretében. A magyar köztársasági elnök maga is súlyos börtönbüntetést szenvedett, volt '56-os politikai fogoly.